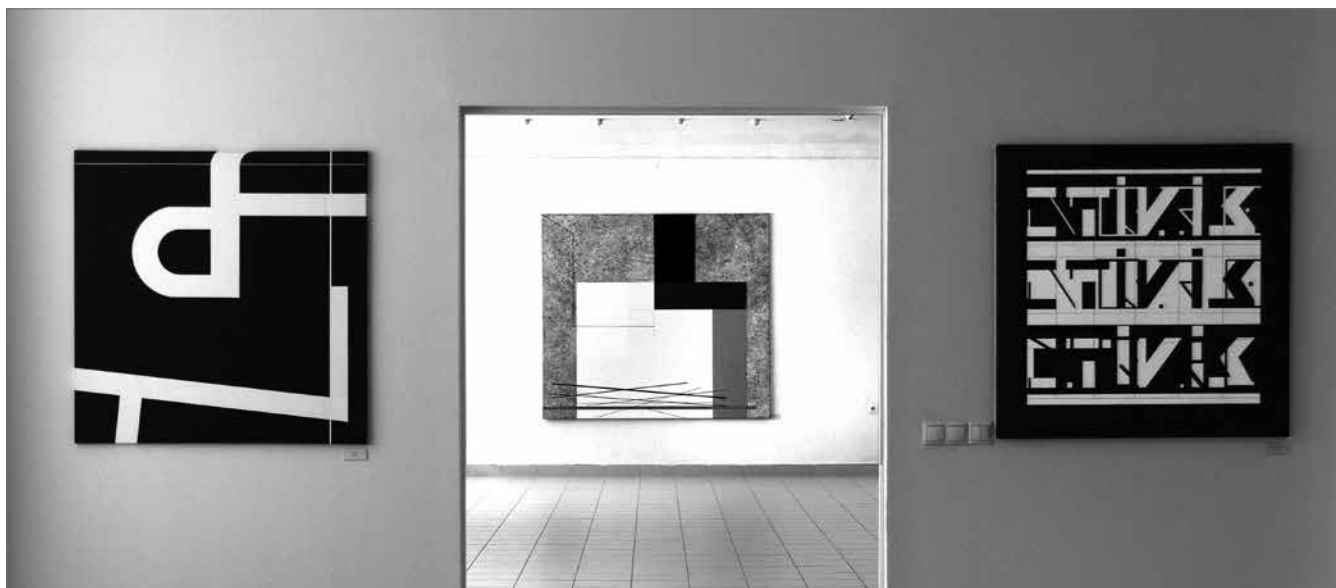

Kostyál László

Konok Tamás kiállítása Zalaegerszegen

A szentendrei MANK Galéria 2016-os bemutatója után Konok Tamás *Natura Naturata* című tárlata – illetve anyagának a kiállítási tér méretéhez redukált része – 2017. január 20-tól a zalaegerszegi Gönczi Galériában is kiállításra került. A tárlat az elmúlt tíz év festői termésének néhány gyöngyszemét tárja a zalai közönség elé, melyek híven reprezentálják a művész kreatív, letisztult, szintézisre törekvő gondolkodásmódját és alkotói világát.

A Nemzet Művésze címmel és Kossuth-díjjal kitüntetett Konok a 20. századi magyar avantgárd egyik legjelentékenyebb alkotója. Immár hatodfél évtizedet is meghaladó, rendkívül konzekvens ívet felrajzoló pályáját a budapesti Képzőművészeti Főiskolán a nagyhatású Bernáth Aurél tanítványaként kezdte. 1959-ben, huszonkilenc évesen – miután itthon polgári származása miatt Derkovits-ösztöndíjjal a zsebében sem jutott munkához a szakmájában – Párizsba emigrált, ahol szembesült a nyugati művészetnek a hazai

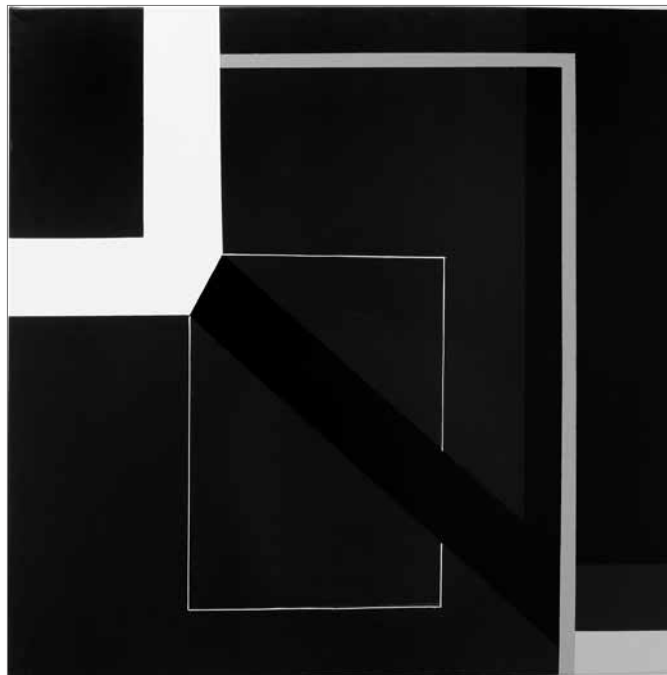
alkotók elől elzárt kortárs törekvéseivel. Ezeknek hatására az addig az empirikus megtapasztalás primer visszatükrözéséből kiinduló festészete a látvány mögötti lényeg felfedezésének és interpretálásának különböző fázisain ment keresztül, amíg a hetvenes évek elejére eljutott a geometrikus absztrakció racionálisan rendszerező, letisztult struktúrákat létrehozó gondolkodásmódjához. A klasszikus és a neoavantgárd különböző törekvéseinek lényegét megismerve válaszúthoz ért: művészete a szertelen, véletlenszerű gesztusérzeteiből alkotó *dionüszoszi ember* útján, vagy az egyszerű, tiszta, világos, pontosan szerkesztett, statikus irányba (a festő saját megfogalmazása) haladjon-e tovább. Konok az utóbbit választotta, és bár a jelle redukált organikus formák sem szorultak ki teljes mértékben piktúrájából, de immár csaknem minden alkalommal alárendelődtek a konstruktív, tiszta geometrikus struktúrára építő képi logikának. Kísérletezett a monokromitásig redukált színvilággal, tér- és idősíkok transz-

parenciáját tükröző reliefekkel, a formát csaknem teljesen feladó, tisztább szellemi lét felé mutató vonalkompozíciókkal, optikai hatásokra építő pszeudo térimitációkkal, vizsgálta a kézírásos sorok kalligrafikus rendszerének, majd a nyomtatott írásjeleknek esztétikai dimenzióit, a rácsszerkezetek és a fény kölcsönhatásait, a zenei impulzusoknak és hatásoknak a forma, a ritmus és a kolorit eszközeivel történő vizuális megjelenítési formáit. Célként mindenkor az esetlegességet és az időbeli determinációt kiküszöbölő, valamennyi felesleges részletet elhagyó, a tiszta transzcendencia ideális szféráját visszatükröző, racionális, logikus és egyszerű struktúrák megalkotása lebegett a szeme előtt.

Párizsi otthona mellett a hetvenes évek elejétől minden évben több hónapon keresztül Zürichben, itteni bérelt műtermében dolgozott feleségével, Hetey Katalin szobrászművésszel (1995-ig). Régi ismerőse, Schlégl István a zürichi galériája mellett rendszeresen bemutatta munkáit a bázeli, düsseldorfi és kölni művészeti vásáron is. Számos egyéni kiállítást rendezett Franciaország, Svájc, Hollandia, Németország, valamint az Egyesült Államok reprezentatív galériáiban. 1991-ben részlegesen hazaköltözött Budapestre, de már a nyolcvanas évektől szinte folyamatosan jelen van hazai kiállítóterekben is alkotásaival.

Konok Tamás művészete rendkívül gazdag és egyéni. Egyes szakaszait vizsgálva ugyan rá lehet mutatni egyik vagy másik művészeti törekvés meghatározó voltára, ez azonban minden esetben csupán ideig-óráig tartott. Miután a festő körüljárta az adott problémát és megtalálta a válaszokat saját kérdéseire, levonta a tanulságokat és haladt tovább saját útján. Éppen ezért a geometrikus absztrakció olyan fogalom, ami ugyan – legalábbis, ha tágabb értelemben, gyűjtőfogalomként tekintünk rá – a pályáiv jelentős részére ráhúzható, azonban Konok szerteágazó életművének leegyszerűsített, kategorizáló jellemzésére csupán akkor mondható valamelyes mértékben is alkalmasnak, ha a filozofiai precizításra való törekvéstől tudatosan eltekintünk.

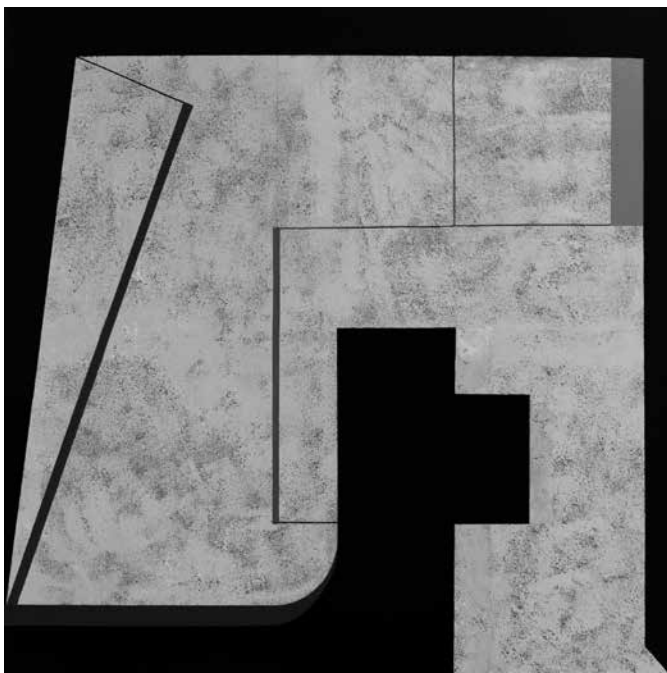
Zalaegerszegre érkezett bő kéttucatnyi, különböző méretű táblaképe az elmúlt évek művészetének összetett jellegéről tanúskodik, valamint arról a meg tapasztalásról, amelyet sok évtizednyi művészi kérdésfelvetés nyomán leszűrt az ideális művészetéről. Mind ezt N. Mészáros Júlia *A tér metafizikája* című, a konoki életművet áttekintő tanulmányában így fogalmazta meg: „Az absztrakció erősödésével a kép szenzuális értéke, érzelmi-érzékenysége jut kitüntetett szerephez. A szín a tökéletes valóságról alkotott kép (...) reális elemeként épül be a kompozíciókba, tiszta ze-

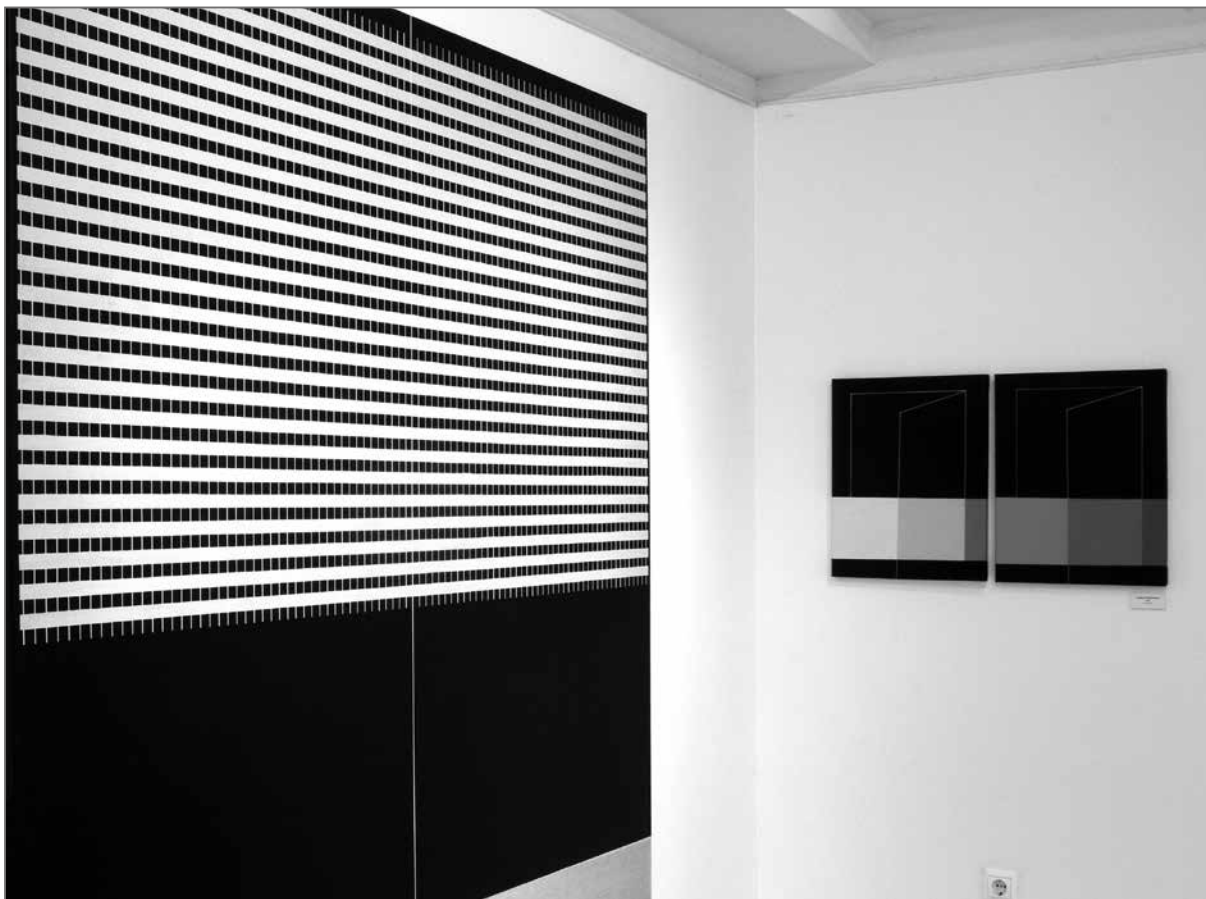

nei hangzások érzetét kelti, akárcsak August Herbin életművében. Eredményeképpen a kép a nyelv előtti és a nyelv utáni szintet testesíti meg. A metafizikai gondolkodás most már közvetlenül – szimbolikus áttételek nélkül – juthat kifejezésre a művekben: a képen nincs cselekvés, nincs történelem, nincs idő, nincs árnyék, a megjelenés a megismert valóság teljes megértésének és elvonatkoztatásának reális eredménye.

Konok Tamás:
Corpus Separatum
2014

Konok Tamás:
ST
2013

Konok Tamás:
 Kiállítási enteriőr
 előtérben
 "Az eltűntek
 emlékére"
 című képpel

A kép terében szétáramló passzív nyugalom és aktív életerő a valóság létformáját a maga tiszta szemléletességében ragadja meg mint a láthatót átszövő érzékfölötti reális látványát, konkrét ideáját, a tartalom és forma fenségességét.”
 Vagyis, ha úgy tetszik, egy hihetetlenül gazdag életmű betetőző, végsőkig jegecesedett fázisának tiszta transzcendenciája szólal meg a kiállításon.

Több alkotáson a kolorit végletes redukciója csupán a fekete-fehér színkontrasztot tűrte el. A néhány egyenessel felülírt vonal- és rácsstruktúrák a legbelső lényegét tekintve a rendezett mozgáson, vibráláson alapuló konoki világképre utalnak (*Vonalmozgások, Struktúrák*), amelyek azonban mégis hordozhatnak reflexiót az immanens valóság jelenségeire (*Az eltűntek emlékére*). Két, hasonlóan monokróm vásznon (*Betű metamorfózisok, S. T.*) az írásjelek képezik a képalkotó elemeket, azonban míg az előbbi esetben a geometrikus alapokra bontott betűformák pozitív-negatív lenyomatainak viszonylata és az ezekből összeálló, önálló életet

élő szerkezet, az utóbbiban néhány kinagyított, új kontextusba helyezett, és ilyen módon szimbolikus értelmet nyert betűrészlet áll a közép-pontban.

A tárlat két kulcsfontosságú műve közül az egyik (*Dinamikus egyensúly*) a kiállítási tér fő helyét kapta, a belső teremnek a bejárattal szemközti falán. Konok festői útjának egyfajta összefoglalása ez, amelynek ugyanúgy témája a tiszta fehér síkok egymásmögöttisége és rétegezettsége, mint a dinamikus-statisztikus fogalompár pólusai között feszülő ellentét harmóniában történő feloldása, valamint a világ lényegi konstruktív rendezettségéről való meggyőződés kifejezése. A másik, talán leginkább sűrítő jellegű kép (*Kék piramis*) az univerzum tökéletességére utal, a háromszögletű formával, amely azonban alapvetően nem szakrális, inkább metafizikus értelemben mutat a felfelé nézve felfedezhető origóra. Valamennyi részlet-eleme szabályos, átgondolt, logikus összefüggéseket hordoz, azonban e részek csak együtt olvadhatnak össze tökéletes egésszé.

A többi, a geometrikus formák mellett tiszta színeket is hordozó alkotáson a kérdésfeltevés általánosabb, kevésbé konkrét. A festő egy csupán spirituális úton elérhető, ugyanakkor nagyon is racionálisnak ható univerzum kétdimenziós viszonyai között mozog, a geometrikus formák, az általuk hordozott szíkontrasztok és az egyenes fehér vonalak viszonylatai között kutatva a transzcendens, lényegi valóságot, és a benne rejlő alapvető harmóniát. Egy-két esetben hajlamosak vagyunk a reális létszféra bizonyos motívumaira asszociálni, ennek azonban alighanem csak annyiban van létjogosultsága, amennyiben tudomásul vesszük, hogy az összekapcsolódó szabályos formák olykor – véletlenszerűen – valamely végsőkéig redukált empirikus jelenségre is utalhatnak. Konok végső célja a belső szellemi egyensúly megteremtése, de ehhez nincs szüksége immanens segédeszközökre. Ugyan nem zárja ki őket teljes mértékig festői világából, de azok inkább emlék-lenyomat szintjén megmaradt képzetei már messze nem eredeti jelentésüket, hanem geometrikus alapmotívumokká redukált formáik lényegi tulajdonságait hordozzák.

Konok Tamásnak a Gönczi Galéria teréből szükségszerűen következő szűkszavú tárlata a 20-21. század egyik legkiemelkedőbb hazai festőjének művészetfilozófiai mélyfúrása (ha úgy tetszik: magasröptű fejtegetése) a minket körülvevő és létrehozó világ legbelső lényegéről. Interpretációja alapos elmélyülést igényel, egyszersmind különleges szellemi élményt kínál. Segítségével közelebb juthatunk ahhoz a valamilyen szinten talán mindannyiunk által keresett ideához, amely a tudat alatt vágyott tökéletességről bennünk él.

Konok Tamás: Omnis Omnia Vincit I-II.

